کاڼي دل

پېغلې مې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهارالله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي

" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره حجابونه راوړي " ے

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه

رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي

او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

ے دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔ اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نيوکې

د هائيکو ساخت او هيئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسياتي عواملو زېږولې ده. څه تاريخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو ښځي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنيا د نورو ژبو او ادبياتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او اديبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ځکې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائيکو رومبۍ مجموعه " راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي " کښې چاپ شوے دے. بايد چې اولوستلے شي. او بيا په تېره تېره د ښاغلي محمد اياز غزل صيب تفصيلي مقاله چې د هغوي د هائيکو په مجموعه" د ښائستونو د صحرا وريځې " کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائيکو په تيکنيک څهٔ تحقيقي مضمون يا مقاله ليکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائيکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائيکو څهٔ فني او تيکنيکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حيثيت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زيات هيڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا ليک په هائيکو باندې منضبط او مبسوط تحقيقي ليک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائيکو په مخالفت کښې کوم ليکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجيده او غير سنجيده هر دوه قسمه ذهني رويو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غير اصولي او د هائيکو د صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مبني بې ځايه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رويې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ايښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائيکو د تقابل په نتيجه کښې چې کوم اصولي اختلافات يا بنيادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. بايد

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوي واختیلې شي. خو له هرڅه نه وړاندې زه د ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه نو اُو دې ښایي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلی یم. زلمی نقاد ښاغلی ازاد اشنغری صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټائټل ګټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[٥]

ما په خپل ذکر کړې شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړې وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[٦]

لهٰذا ګټو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[٣]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر وژنوي او هائیکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي."[٤]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخترشنګله دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې پخپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اُو دې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انعکاس ولې نه وي راپورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپېڅلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ده.
هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستړګې ځان ته را اړولې دي."

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وو چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دہ او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نۀ دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه ئې دوستانو ته چې د هغوئ نا کلي شوې مقصد ته پرې تقویت رسېده.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُل اېنډ کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید جبر ګلي کړي دي. لیکي:

"تن اُل اېنډ کو میتی نژي هوم کښې زبر مېلي غني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا بنډ په د شوق سره ونیلے شو چې اُل اینډ کو میتی نژي هوم کښې زیر مېلي غني هایکو ته بیلو پرنټ ونیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څۀ فحش ګوئي نۀ ده کړې. واحد دا نووارد صنف دے چې غني لیکوالو ته د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زۀ دا ونیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څنګه اعلی و ارفع ادبي لېکې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د ښندنې دړ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپې نظریې ته زیان ورسي. زۀ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څۀ ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره ترو تنو ښکاره شوے دے. زما مقصد هرګز د دې غلط رجحان وکالت کول نۀ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نۀ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېستل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند وړ بحثونې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونو پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټ بچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناځغندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوځول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هایکو باندې د فحش ګویۍ تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اویهٔ نهٔ راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته بحثي ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کړنې له سره راوړهٔ نادانۍ ګڼې
ګړک چې د کوهې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دي سستول پکار ګڼي نو مازغه ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو نکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زهٔ د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې داسې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوې په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اسېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوي فقط نفس کشې او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا خو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو
کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اتري به شي مېُنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کن تاویلات او توجیهات
وي کښې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز ټیکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو مسیح یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.
د اُنې اینډ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:
" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته یې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف ته کار اخستې کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي.[9]"

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلې شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولې شي چې اوس نوي کُول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوې
تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مرې بلکې نوره وده او زور موي.
بحر کیف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې یېک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د "ائی اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلې دی. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلي ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوؤ لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نهٔ دي
پرېښې اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرریلزم، ترقي پسندي
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دی
متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلې او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعویٰ چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نهٔ دي پرېښي زیاتې او
سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دی چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاطرات پرېږدي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې ننسباکوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلي شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګماياڼے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو ضد ونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې تر لاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د ليکوالانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځائے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کیږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه ابتذال خپل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم اوواېي چې د غزل لیکونکي خپل وي د تکل لیکونکي ول لاس وي او د ټپې خالق ګیږ وي علی هذ القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه بوتي حربه او وسیله وي او دغه مزاح چې ښېغ په نښه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الفي اینډ کو هایکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه ځنې مره شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه دي ویلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمايي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک اوواېي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کُشتې میرغپ کباډي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د دغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په پوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانډې کړیا دي خو سره ځه اوواېي زموږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

يې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوي مثله
اوږده وي يعنې هایکو د هیئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو د دې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري ګوته خو ډېر
نیمګړتیاګانې په کښې محسوسېږي او یو ځاے نیم کښې په
کښې د تحقیقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو نه کوي د دې نه علاوه د هغوي د حوالې دا لیک یو فني
تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي
ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او تیکنیکي ارتقا په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګنې نو هایکو به يې د اوولسو[۱۴] څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نهٔ
راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف
نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قیود او حدود نه
پوره ته کول غواړي. ګنې نو د جاپان دړېمې هایکو لیکونکي
باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې
اهم دے. دغه ترتیب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي
ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو
لیکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفیسر صیب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا يې هم وضاحت
لازمي پکار و.

بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې يې د همایون صیاد
صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هېڅ تړون
او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې
په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کېږي.
هایکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مینه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداکېږي البته چونکې په فع کښې دَ فني اصطلاح ترڅه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک دَ پروفیسر صیب په کوته کړے شوي[20] دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوو[21] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو دَ غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او معرّا هایکو پابندۍ پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې دَ وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې ځرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا دَ هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې دَ پښتو ژبې دَ مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"دَ بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[22]

زهٔ منم چې دَ ژوند او ادب په حقله دَ بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم دَ هغوي دَ منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي، بلکې هایکو دَ ټیکړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته دَ پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې دَ هایکو بنیادي طور سره دَ فطرت دَ مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې دَ نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او دَ فطرت دَ ښائسته منظرونو دَ تصویر کارۍ نه علاوه ئې دَ انسان دَ داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم راښکلي دي او دَ ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې دَ سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا دَ موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې دَ مضمون دَ نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه دَ بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې شپږ درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه یې په اسانه نهٔ شي زغملے .

د میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو د هایکو د اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کیږي.[13]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم د ټپې قیمتي وخت ورکړے وو نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کیږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زور موقف نه لاس په سر شي . ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي .

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې څنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام ، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې د اوریدونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راپیوځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي- او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي .

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې څنې اصنافو ته د څنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسیږي نو څهٔ د فکر مندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي یې څنې چې هغه دې خامخا ما فوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - د هغې لب لباب دا دے چې څنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړي دي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا څنګه منلې دي چې څنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي - [14]

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ګنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هايکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ېې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ايرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ايرې به د هايکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هايکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هايکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صيب

د تنقيد نه پس به چا هم هايکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورځې دې په هر ګل کښې پېدا شي ګنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې او دريدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هايکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې ښکاره کړې دي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرع ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلې اوس
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولے شوے - بهر
کیف زه بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وښلو نه انکار اونکړي . اوس که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي -
بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی
هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښه به په سهولت یې دا وېلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق
وي . هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کائي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به یې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نه شي . بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نه شي کېدے چې د هایکو دې اړو مړو درې مصرعې وي . باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه . بله
د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د
ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کېږي چې کېنې یوه ټپه په کښو. عروضو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکړي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یاقربانه سره دوې مصرعې وي. د مختصر
لنډۍ مختصر او د ډېرې مختصرې مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړې ده. او د هغې یې ځایه اطلاق یې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هایکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هایکو ته د ټپې مېړه یا خاوند ویل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاړي لاروي
ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صېب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مونث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لره کښې
بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړي وي. ایا دا اسې
خبرو نه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلې اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زه منم چې تشبیهه چرته هم نامناسبه وي خو اباسین صېب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوې ده یا کومه تمثیلي پېرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نه وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې آخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د درېو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نه ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُو چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټېپه چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانه څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نه صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانه ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نه پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې د پاره پیراسائټ Parasite نه دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حسیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېځې بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نه شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د ترکه "څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نورو صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نه ده وښلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یوازې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
ؤ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې
دې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټې قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د بیوې تنه وړې وړې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې دنګ ارنګ ګلونه سپړې دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپیدا کېږي
ادب ځکه شریعت کورټ خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب وړه مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځاے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے
نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
دغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نه
مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړه
چاودون رازېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی
دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان
ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې
او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت
ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد
ترغځه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صيب دا سوال را اوچت
کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه
پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته
یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او
که نه.

د ښاغلي ډاکټر صيب په خدمت کښې عرض دے چې
موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً
هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو
کښې نه کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس
که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو
بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نه راځي. دویمه خبره
دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو
هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه
کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي
شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و
نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه
خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه
خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو
اولسي ادب کښې ددې سره تړه درونکے صنف شته. اوس
تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې
ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او
څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے
شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې
د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د
لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ
قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي
قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې
هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو
رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو
جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي
ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې
څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے لګول پکار.
ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي
جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي
چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو
دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي
او يې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د
هايکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده - بيا مې
سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ
د بيش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې
نشته - چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل
مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې
کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم
څه اووايم -

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو
ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان
نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي
خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار "
نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه
کښې د يکسانيت زهر خوروي - او د دې ډانګورو د ملاتړه
بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " يا
قربان " د ټپې لازمي جز و نه مني. بحر تقدير د دې نزاعي
اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ
حال کښې د خپلې تاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه
شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے
چې زما په خيال د ټرګيت يو رنځ دے.
ښاغلے پروفيسر داور خان داؤد ليکي!
" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي "
نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صېب د يوې ټپې
مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څه مصلحت نظر انداز
کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه
کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے
که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه
اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به
ئې د ښائست د ګڼو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ ستړګې
بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو
مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي
نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا ګانو ته ټکول په
لاس اوورېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين
او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه
بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کیدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستوماني لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ونړو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه را تلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځئ وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې ځلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په بڼاریه کښې

ځان ترې ساته بچې اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وایم چې دې مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه

کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه.

او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په

خیال دې عمل د یو نوزایږدو صنف د تعارف په قربان ګاه

ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په بنسودلې شوي صورت کښې

په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په

لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي.

(لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو

صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د بناغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز

هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے

شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمبو مصرعو

سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس

ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د

بناغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په سټرکچر کښې هېڅ

ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې

د تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم او زیات د بناغلي سهېل خټک د ټپېز

سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې

هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د

پیوندکارۍ او قلم لګولو ځنې دي نو زیات موزون به

ځکه وي - چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په

قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے

بلکې د نورو ګټو لټېرو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا

دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج

تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا

دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي - مطلب دا چې ټپه دې د

خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندلې وي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او تښتېدو کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه راټوکېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوې مقام پیدا کړې دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږ موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښ ثبوت دې چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راښکاره کېدېږي چې هایکو کښې به لږه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري څېزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندې نه شي ساتلې زما یقین

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه به هایکو د اسمان رفعتونو ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رښتې ثبتيي، ژور اثار او ژوندي شهادتونه دا ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی بد به کوي. زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کیږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونو د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) اُزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنگړي شرنگوي سلمان پرنټرز جنگي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، انٔی اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنگړي شرنگوي سلمان پرنټرز یابو حیدر روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منگل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، انٔی اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ″ ایضاً ″ ″

(۹) ایضاً ″ ایضاً ″ ″

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیي ځي ، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ -

(۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۴) ایضاً ″ ایضاً ″ ″ ″

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ." ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید گوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نگار دَ مقالې تلخیص دے چې د نگران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د ټولو انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼې د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولي ته ځان غور ځوم

رب دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنچې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرې ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ما جانانه بیا مې نهٔ پېژني
مور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پر ده شي
چې د اننګې ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پټې کېنې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوّمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختے دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته کۀ ددې خوږ کاڼي وو
نو ګیدړانو به وو تپول خوړلي

شمېر زۀ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتړویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نۀ شې
چې دَ جامو استري مې ماته نۀ شي

بازار کښې ګرځي ښۀ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شپېریني ښۀ داده چې زړۀ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چا نه کوي
غلۀ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستړونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
ښېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شبنم ورېږي تبې به راځي نه په ما
چې ښېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر ېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تږول کلې په کانړو اولي

واڼې زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وړدونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو یُ پروا نشته دے
وائِي په کېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو خمتا خو نهُ ده
چې يُ په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په څهُ فريب کښي کېږه يُ تهُ
ستا سر تېزىَ به هله ما منلي
که دَ اوبو لاره په ژرنده نهُ وه

په پټو سترګو پرې ياور مهُ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نهُ اوځي
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهُ دي ويرېدل دَ بنګلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم ريږي چې زهُ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د رندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمڅو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

ربّ دې کړي خیرخودا شګون ښه نه دے
پیغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاني اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پیریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېټس زمونږ د لارې څخه خو نه وے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو دَ بنګاې نه په یو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږم ساه ساه
کټ چې پرده شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر سترے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شپېږیني زما
لوږه ژوندي · انغري مړهٔ پراتهٔ وي

ځمه سلام د هواکانو په رُخ
یم د سپېریانو د وړلای په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شو ناره مې رو رو دَ بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې ژاکېږمه چې
دوه تورې یو تېکې کښې ځاے ځنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند

تابه لیدلي وو رنګونه زما

خو که دې ستړګې پټې کړې نه وې

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه

ډېره له دغې ویرې نهٔ خرابه

چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دېنار

پراته دي قتل تورياڼي دَ وطن

زهٔ هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه

زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې

منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلړې ګل يُې شیرینې زما

که په جبو کښې هم مېشته يُې مدام

تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم

په مرګ حساب شولې شیرینې زما

خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ بږدمه زهٔ
ځم به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده ګمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې ګېډې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبايلې که پوزه ګټې

○

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوېټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تړولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هیڅ ویلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږو اوخوړې

څوانه څوانۍ او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسې کنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو کوټې اویو کښې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دی خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکي مسکي ګوابنونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دې کړي
واځي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېځي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږي تبسې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې ننهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کاله ته
دَ نمر خاته نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو توده شپه بيا
ما سره ستورې پټ پټوڼي کوي

بې وفا نهٔ يم خو تسرينې زما
دَ زانو سيل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندې نو ته
دَ خپل سېړهٔ خبره هم ننهٔ مني

هرو قلم ترې راخستلے ننهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه واني
راله په لاس باندې ګهړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب ننهٔ رسم
واني چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بيا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خو چاته ځه او چاته ځه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوپټې پسکي کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تینده که

ګرانه شوه ډېره د پښتو یارانه
پلار ئې په سوڼ باندې جرګه کړې وه
لور ئې د شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که ځهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلوٌ قدرې هم اونهٔ وینې
کورته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان مې يو نيم جولۍ ته دَ چا
واښي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اوړژېدهٔ

مور مې نن پلار ته په حيرت اووېل
خدائ شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مرو کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پورې کوم ننګريزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

دَ ښېښې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلې نشي
آ چې سر تورة را اوځي له کوره
ټول چاپېر چپل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

ساړهٔ ساړهٔ اهوونه ځانه کوي
ستا د ځوانۍ تاوُ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ ځهٔ تپوس کوم او تهٔ ځهٔ وایې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سوړلي کړېږه

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږنۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د بنار ماحول درنه ځادر لرې کړه
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دَو دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوترهٔ دا ټټو په سپورۍ ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَعمر
پېغلې انګې کښې په خرپوسو شولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړي خوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوله نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کله نه

مهمه دا چې ستا د زور نښه مسله
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره مونده پس راغله
په سرو جناړو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند پوې شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان ګرځوي

دا نه چې پوې نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدایه ښته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوښته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کوږمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې پرې یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څه جوړ په ما باندې تاوید کړې دے

دا حقیقت د ځپا نه پټ خو نه دے
درنګ سپېدو پسې ځنډېږو ځکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوږ کړې دے

موږ به سپوږمۍ ته وو ضوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که اودرېږي، دېوال پرېوځي

ګنګړي په لېچو کښې په خیال شړنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجاړه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه واېمه
بنګړي دې مات شه د پېنزېبو سره

○

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو تښرېنه واېې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

○

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېړې شوې
د میاندو تېنو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زموږ تپولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زموږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

○

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د بنکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

○

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خوږ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د ښائستونو، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اوروړو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله ووبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سينه کښې هم د کانې زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اورېږي ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څمه چې ورانيږي
نو اسمان هم راکوزشي
اوبو ته لاندې

قد مې لوېږي
او جينکۍ دَ کلي
ما ته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما ائينې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شوي
چې پېرې هوا اوګي
آئينه زنګ شوي

اور دے سینو کښې
شپېږېنې مه دوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باسندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپړلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د پېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینې ښړېږي
په هر قدم خوځوي
د عاشقو ځړېږي

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه کوم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړ ځي
ژړونده د سوال په اوبو
چرته کښې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځنې نره سترې پېغلې
اور نه وردانګي

څه چې دې بنګل کړم
خدای شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دی
ګنې نو هر وګړی
ګل د ګلاب دی

Scanned by CamScanner

ساه اوښي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په تهوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

ځنګونه کېږي
په تويودو دَ وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان هميشه
پې دَ بيوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ نده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

داشهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لارې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولارې

○

هسې به ونړ شي
چې ترې اوبه نه اوڅې
کومې به شنړ شي

شمارې بس ستورې
د شپې دا پاسوې ما
کار دا له ګورې

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

○

سندرې وائې
دا تول دې نه کړمه زه
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

○

اوواڼي پوے شوي
ته چې مئين شوي په ما
لاړلي توے شوي

○

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه ځېږ کښي
دَ بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
ته راځې خولې ته بېرته
توکلې لاړې

○

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

خو شے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پښخېږي ټپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
دَ زړهٔ درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راتله به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویخ دے

راته ځغستېږي
وائي یخني ډېره ده
واوُرې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

پڼونه نغښتي

پیغلې را اووتلې

له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي

تا ته چې ګورمه زهٔ

وار مې خطا شي

زړونه درزېږي

چې آینې جوړېږي

کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو

راکښې مستي راغلې

سر چې مې سپین شو

اوبهٔ دې زور شه

چې ماتوي حدونه

ښهٔ څهٔ دې تور شه

سر که مې سپین دے

په هیڅ هم نه پوهېږي

سودم ته شین دے

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

o

اوواڼې ټول دَ اکيډمن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا يادوي

o

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

o

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پڅوي

o

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوېږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وي

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړي
بچي یې تږي شپه د لوږې تېره کړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د چمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن ته یاد شي کله
بیا به ته او خښتي په سر کښې
زر د کونتر وسیل را والوځي

ناسازي کسن یکه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولده
خو چرته چې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاوُدنه
دَ کور تمبه دې په یو درز درې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوې

یوه جګړه کښې زموږ دَ کلي
خلقو رابنکل دَ ادیرې حدونه
تول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زیبړګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما ووېل
دَ لیونۍ شونډې یو ړپ اونیوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انټرویو اخلي
ساه په سکېنډو شي څه په ګرانه وائي
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ پاره کېنې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخوره کړم ازمېښتو نو د ژوند
شمېرېږي ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړهٔ دښته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګمارې ګټيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه ده
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غټ نه ګوو
ګڼې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ دَ چا مېراث خواره خو نه یو

زړه يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زه ډېره بې خونده یم
ګڼې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیریني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نه کوي

سر به بې ځایه در له څه خوږوُم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جوړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانې جينۍ
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پټرۍ چرته لمبه اونکړي

○

ډېر تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرکند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

○

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا ئې نه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو درزاء
خدائېګو د کانې بت کښې ساه راولي

○

يې د سرو سپينو خزانه شېريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

○

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کملادۍ سم کړ ځېدلې شي څوک

Scanned by CamScanner

دَ ژوند دَ حُسن ننداری ځنۀ کوو
درانۀ پېټونه مو پراته دي په سر
کالۀ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېرې ئې مه کښې ستومانه به شي
تورې ئې بچي دي که راپارې شولې

وایم چې تلې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونۀ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړې شم

شیرینه اووایئ قربان شم له تا
غزل غزال مې راخورېږي په زړۀ
ستا هایکو رانه تېرې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تا ته ښۀ پته ده
زړۀ ته راځغله شه دَ ناز مېرمنې
سر کښې پرېږده دَ شیطان مۀ منه

زما له ځانه دومره طمع نۀ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شیندي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه يې له سترګو لګيدو اوويستم
ما له قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله تول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نه دي
غريب سړے يم خو ګل ښاغلې زما
د چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصوير ونه شي خواره په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کيني
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حس انتيا خبره ولې نه ده
غوږ تړې چې ګل شي په قيامت کښې د ژوند
ځان راته وېړ خدا يګو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه ده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مه اوځه

سيند ته ګلونه ورګنډار کړي وائي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه ميني کتابي ميني دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څۀ حد ونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نۀ پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګړو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوړګه نۀ ؤ ستا
شپې یې ما په اسمانو نو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوې

توبې ویستلې یو نوکس وبړل ئې
کور کښې چې صبب نۀ وي بي بي ظالمه
دوېړ ناروا کارونه اخلي لله ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوليدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرې ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړے
بيا به ترې ګېرې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور د مینې بل کړې ګټې
بې حسۍ دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واوریته شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
څې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپېلۍ زړه دے نرم شوے نه دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډره شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو ږغرې شي
اونخلي خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هاګو باندې بچي نه کښېني

د قام تور سري دي سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غوميق غوميق پېغلې اوس
کړکې خېرات پسې ، واکې غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کور چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بڅي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي ګي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نهٔ دي

وئيل مې راغله يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به وئيل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير دې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه اوس خبر دے کله مې پیژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ځنګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونی
اوس دَ چا خولې خوږ شوک ګنړلې نه شې
زما په سر چا سره شر مه کوه

موږ په جاموکښې نه ځائیږو په دې
چې دا ده راغله یوویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه ستړګو کښې چتې راکوې
ستا په کنار کښې خو اوس پیږمه نه

ورته مې او وې حیثیت څه دے ستا
ویل ئې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتوغا بسونه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته ویل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې ټق اوڅوي چې مېين کسځوي
شپږنۍ غېږ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستۍ غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ په دې کښې هم سترونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي د نکهت قافلې
بله د ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېشم

ټوله د زړ او زوړ خېره ده اوس
ستاسو څخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
د پلار نيکهٔ هېڅ ونه هم ورکوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته ځرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږه سر تېزه ده یو خو یه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نس پېتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي، خان وېل چې ښکارلله به خو

خدائے شته که غم وي که ښادۍ د کلي
واغوندي پېغلې د رنګینو لباس
په ما د اوسپنو نېنې اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکاړي چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه يې هم نیولې نهٔ ده.

دَ منزل اوسوې دې کېږي څوک لاره
ګوره ځنګل کېږي بیا په نیمه شپه کېږي
دَ اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوؤ
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
بړق دَ بجلۍ شي دَ باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروښه بل دي دَ نغتن په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شا به شپې شپې را اووریږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلي مئین شیرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانی اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چینار اونو کښې

وائي جولۍ بد مې تر خوشالي وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څاري دَ بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپېرين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کېږي
خو د شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سېلۍ يوسي چې ما اووينې

د زړهٔ درزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شيرينې
وايم که ما باندې څوک دزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا دَ سینو غوټې هوارې څه شي
پې چې ماشوم له دَ فیډر ورکوې

راله حلوا دَ ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووایې
دَ سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه دَ چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونے خو کله
ګلونه کېږي دَ انځر اونو کښې

تا بیا کومه دَ یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
دَ خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو دَ کلي دَ کودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوبح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصوير ته ئې ژړل وېل ئې
پېغله د مرغلرې مې درله هم راوړي وو
اے د انځور ګله چې چرته به ئې

خدۀ زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نۀ شي

مړ نۀ شم ځاۓ راکړه د زړۀ په کور کښې
تا ودۀ ، ساړۀ که د ژوند ما اوو هي
زما به ډبل نمونيا شي ګلې

شمېرېږنه ګوتې په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په خدماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نۀ کوي
او وائي ټول خوندونه يو رنګې دي

ستا د ښائست د فرېبونو نه ځار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوزلې په تال کښې مۀ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونيه
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور وروڼه بند شي په څه
نو ځا ځا څا سره لار اخلي

يې د نازونو لسونای شېريني
ځان چيالاه ورته کړې په لاس ...
کيني رنګونه به دې تهول والوځي

واني کيلې دې په سر ستړي کړو منم
مانه باد وړې غلطي شوې دې
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بوري شه
پاسې پردې تورسرې او ټغتوي
بيا يې د خوښندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چانه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس السوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکنې خوېندې سوځي

کورکنې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اونې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ دې له څخه تېرېدلې نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دي تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاؤ یې چې اووهي نو
د کیکدانو اوښي چپېړه اونیسي

ستا نړمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوې اوښکې په څ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلې یمه
وایې که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کپړې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد او لره
چې جوارګرو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
تهٔ د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کړه څه سرتوره نهٔ شې

اووائي کرانه! ښېښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واوري شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خوړله ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام میادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبيو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې گرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سرتورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شپې بیاني او ښاځ خواړې لباد د میاني
باران کله لرې چې تنه اووريږي
نو هسې کاڼي سو د چم يخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
گرانه! که مالهٔ دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه وادهٔ بنځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوکړد اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غو بنتله

Scanned by CamScanner

یوه سېځلي تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
ځاوره دَ لوې ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران ځځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروکښې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګډرانو غوښې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ چا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولے نه دے

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زۀ
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اے د ځوانئ د تقاضو سپېلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ در ته یادېږي که نه

د زورآور اوبۀ په لوړه خېژي
آ چې بدخویه یادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوندور دې کړمه
زۀ به چکس کښې خاخا راتلمه
راته چې ملا مسته په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې تړې هم زړهٔ صبر ولے نهٔ شم
او دَ مېې غوښه بلا کړمه وې

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رېبې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ښاځکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اولېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوواڼې ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سترګکان لوټي او
زمونږ ه ننګې مينې پېره نهٔ کوي

واړې تر څو پورې به زغم تېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يئو باندې درنېږي کله

منم چې ګمنې محرومۍ مو دي خو
کلې زمونږ ه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساتې شپېړيني زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې هميشه يادوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښځتو ته نيسمه خو
لکه دَ سـوي لاس په تا ساتمه

اووائي تپول دَ اکسيجن کمې دے
هيڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېونې نهٔ دې چې تا يادوي

دومره بيلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ شمه
دَ کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره ځځلې ورته اوغورځېږې
خو پليټيږې نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له لاس ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه دَ رقيب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په قرب کښې ځنګله راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپين شواو
تهٔ لا دَ تـوي پشکال ګيدړه ئې

Scanned by CamScanner

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوسو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
چوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

ومېل یې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اوسه اوګوټي

وائي له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو ځه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
وائي را اور سېزي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
نیسه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل وریښو لیچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په دریو کاڼو طلاقه کړمه

شپېږ پېغې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې کوزک نه شي پړسوب او نکړي

لاس يې تنګ شوى د خاوند دى څکه
وائي که مال يې نشته جوړه کړه
خولې ته به څوک خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدا شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دى چې
زما دښمن به په ما ورز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ډمې کښې

ميانې دې لارې د بچو غارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې دَ محبت پسېږنم
شېرینې خنګ کښې مې ویرېږي خله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووایې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په لرمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازارکړے نهٔ دے
دَ ګلي خلق مې په خهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اوړتلم
داسې لل ګل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته ژړا د زړه د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلی نه وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلې شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مه غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلې نه شي
زه ځان د دوو مېښو کټې خو نه یم

زما ددې وهم علاج به څه وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدایه قدرت دے څه به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نه شي

د بې حسۍ هم څه حد نشته دے
زه چې سرګند کړمه د زړه زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشې جوړه کړې

اووایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔشي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ یاتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ویرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رنړا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلې بلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسيلې لټوي

زړه مې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړي د ګلونو په سر
دا هوا کانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائ شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړي نه دي

شرېنه وائي که سيلۍ راغله نو
خدائ شته چې پرمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور ټيټه وېښو اوخوړه

په يو نظر چې په ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې مې د وجود اونه څي

Scanned by CamScanner

پرهرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوږي اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوبې وهي

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي ښېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغی د خپلې زمکې

بې له خنده وچې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې . د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نه شي وا ورینه شپه ده
منم ښېریني ډېره ګرانه ده خو
کټوي چخه کړه د زېتون تېلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که او سوزي بېتې نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عېښونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته ببوزي هم وهلې نه شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وې
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جنته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بدھ مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هېڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا ريګونه
انسان په وراني جزيرې کښې اوسي

چې يې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو دارخطا ببغلې له خپلې ويرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅڅکلې

غلے که ناست يم خو خو تېکبر مه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شيندي چې غرړ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بردمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ 'بد ته به بد وايمه
حجره 'جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر بابندې به نهٔ ختله

ورته چې وايم ښاغلسته جينۍ ده
شيرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه يې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنایښت د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا وړمبی څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښپنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهر و باندې نهٔ وژلم
څ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېرینه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپېلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پېړیان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هیڅ خوند اونکړو
کونډې وښېل هرڅهٔ په شرق اونګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شپې ستا کیږي په سره سترګو خو
که دي زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاځا زړه به خرابیږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې ووهې د پلار له کوره اوځي
پوره شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولی شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اووایې دا ځل راته غږ مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

څنه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښــودلې دا خـبرې
چې دَ پـښانـۀ تختې ته ما خېژوې
اووایـه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
ټکیا ده تـوت تـه بیکیانه وائي

ستا سر تـېزے خو یادېږې کلي کښې
نن دې دَ چا سـترګې لیدلې دي چې
دَ پـوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تږوړې وژنۀ
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خـوارۀ وي دَ ذلت سـره څ
رب نه دَ باز غـوندې فطرت اوغواړه
پړېږده دَ بل په نمړې شخوند مۀ وهه

تورې راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقـه خبره ما کولے نۀ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه راله تیاره ووبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنکانو خون راپورې نهٔ شي

دَ خپل ماشوم خیال به یې نهٔ ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې کرځوي

بې شکله ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نهٔ وایم چې بد دې او وے
خو دَ یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانهٔ شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړهٔ مې قرار شي په سجده پرېوځم

زهٔ مجاهد یم دَ اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما دَ تورې زور به هم اووینځ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله دَ اختلاف راځي نو
په پښتو ستړګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي دې دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وې بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مري دښمنان
څه له يې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندي په غوله کښې وي لا
يو زورور يې بې ښېټې ګسه کړي

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دې يې په شرق اولګې
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ايمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېځي صفا خبره اوکړمه خو
کڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

کڼ ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یُې رانجوړ داسې کړې
لکه دَ ناوې ځ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترینه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یُې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوګڼمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ګڼمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل یُې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مهې پسې شوملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتهېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

ذَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خلهٔ کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا ذَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده ذَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
ذَ چا سپېرو حیولې ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټي
توله شپه دې ګرووي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ ډنیا قاتلان
په کاڼو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته موړ په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اوویینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیځو ډېر ظلم دے
دوو ته سپوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ صحبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مرې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پېدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لس اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکی خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورنه ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلي

ربښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شیریني

Scanned by CamScanner

وړې مبارک ورته د زړه واده شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ادې
واښي له ميانده و نه چي شوکوي

هر څه چې وو خو تا بيا جوړي نه کړه
راته په شا چا ټوپوسے کړي جوړ
راسي چې خولې پورې دي تږې اوترو

درسره دا خبره نشته مسئله
که زړه دې تور دے له دنيا ناهله
نو بيا د کور سپيدي څله کوي

څوک د فطرت لارې نيولې نهٔ شي
زخم چې سړوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګل اني شعلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښيل ئې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازيګو کښې جوړ چينجې شوي دے

څوک تر ننه سمه ورځ پيدا نهٔ شي
راښهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وِش دا لوئے احسان به څوک هېروي
لا جینکو دَ نښو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفایئ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ ایښې نشته دے

سر که مې غواړې نو په خودکښې اسه
که سیادلې دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ورپه خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانښکلو تا
دَ سینه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اوربدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ ننهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه څېرې پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړېدو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سړي نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر کوتلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅښلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانډې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راکونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

ښېرینې دا یو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستر کو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم - فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library